

POPÔRODNÁ ADAPTÁCIA MATKY A DIEŤAŤA PO OPERAČNOM PÔRODE

Baňasová, V.¹, Rybárová, Ľ.², Peřinová, N.¹

¹PC - odd. neonatológie, FNŠP J. A .R. Prešov

²FZO, katedra pôrodnej asistencie PU Prešov

Tehotenstvo a obdobie po pôrode

- Tehotenstvo, jeho ukončenie pôrodom a popôrodné obdobie je aj za fyziologických okolností záťažovým obdobím pre organizmus ženy, ktorý prechádza biologickými, ale aj psychosociálnymi zmenami (Izaková, 2013).

K najčastejšie sa vyskytujúcim problémom patrí:

- strach z pôrodu
- popôrodná skleslosť
- popôrodná, resp. perinatálna depresia a popôrodná psychóza
- psychické ťažkosti významne znižujú kvalitu života rodičky

Obavy spojené s tehotenstvom a pôrodom - strach (Melender, 2002)

1. PÔROD	Bolesť Dlho trvajúci pôrod Panika a strata kontroly počas pôrodu Pocit neschopnosti a nespôsobilosti Natrhnutie alebo nastrihnutie hrádze Nesprávne tlačiť a dýchať Neskorý odchod do pôrodnice
2. ZDRAVIE DIEŤAŤA A MATKY	Porodenie mŕtveho dieťaťa Poranenie dieťaťa počas pôrodu Mať choré, či postihnuté dieťa Problémy v súčasnom tehotenstve Problémy, aké by mohli vzniknúť po pôrode
3. PERSONÁL PÔRODNICE	Nevľúdny personál v pôrodnici Nemôcť sa podieľať na rozhodovaní Neprítomnosť personálu, pocit osamotenosti Kladenie otázok, ktoré budú pripadať pôrodnému personálu ako nevhodné
4. RODINNÝ ŽIVOT	Problémy v partnerskom živote Problémy v sexuálnom živote Problémy so starostlivosťou a výchovou dieťaťa
5. CISÁRSKY REZ	Musieť podstúpiť cisársky rez

Operačný pôrod

Operačný pôrod - ak bol na skončenie pôrodu v ktorejkoľvek pôrodnej dobe potrebný operačný zásah.

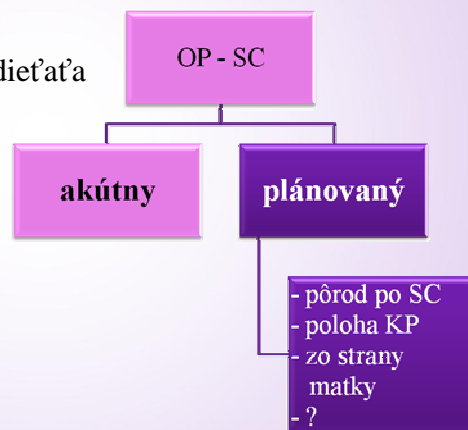
- kliešťový pôrod
- vakuumexktrakcia
- obrat vonkajšími hmatmi
- obrat vnútornými hmatmi
- extrakcia plodu
- vybratie placenty
- digitálna revízia dutiny maternice
- cisársky rez

Cisársky rez

- je jednou z najstarších a najčastejšie vykonávaných pôrodnických operácií na svete

Indikácie pôrodu SC:

- zo strany matky a zo strany dieťaťa
- v priebehu tehotenstva
- počas pôrodu

Faktory ovplyvňujúce rozhodnutie rodičky

- sú dobre informované o vykonaní cisárskeho rezu
- nedostatok vedomostí z možných komplikácií
- obavy z pôrodu vaginálnou cestou a okolností, ktoré spontánny pôrod sprevádza
- emocionálne vyvíjajúci sa tlak a napätie z pôrodu
- bolestivé obdobie s pocitmi úzkosti, osamelosti a beznádeje
- podceňovanie svojich schopností, strata sebadôvery

Negatívne a pozitívne vplyvy na prežívanie pôrodu		
-	Pôrod a popôrodné obdobie	+
bez prítomnosti blízkej osoby	starostlivosť	prítomnosť blízkej osoby
rutinná starostlivosť		odbornosť personálu
striedanie personálu		osobný prístup personálu
neochota personálu		poskytnutie opory
bezmocnosť (neistota, strach)	informovanosť a kompetencie	poskytovanie informácií
nemožnosť sa rozhodovať		mať kompetencie
poslušnosť		možnosť výberu a rozhodovania
obmedzovanie kontaktu s dieťaťom		kontakt s dieťaťom (rooming-in)
únava (vyčerpanosť)	rešpektovanie súkromia	možnosť súkromia
spôsob vizít		rešpektovanie intimity
prostredie – ruch, bez súkromia		pokojné prostredie
komunikácia personálu		efektívna komunikácia
diskomfort	tlmenie bolesti	comfort
pripútanie na lôžko		možnosť pohybu
nemožnosť tlmenia bolesti		efektívna analgézia

Popôrodná starostlivosť

- dôraz na individuálny prístup
- prevenciou je trpezlivosť nielen matky, ale aj zdravotníckeho personálu, všetko si vyžaduje svoj čas
- je zameraná na zmiernenie strachu, úzkosti

Edukácia:

- získanie nových vedomostí a zručností, ktoré ženy budú vedieť využiť v popôrodnom období a v starostlivosti o seba a dieťa

Frustrácia z nedostatku kontroly nad vlastným telom a prvotná neschopnosť postarať sa o bábätko môže podľa psychológov narušiť vytváranie puta medzi matkou a dieťaťom.

Pôrod cisársky rezom

Oddelenie od matky

Matka

- pri plánovanom cisárskom reze je matka po prijatí na pôrodnej sále odovzdaná na oddelení šesto-nedelia
- samotný výkon sa prevádza na operačnom sále
- partner môže byť prítomný v predsáli
- po skončení operácie zostáva pacientka na operačnej sále do stabilizácie základných životných funkcií
- **po výkone je matka prevezená na pooperačnú izbu**

Novorodenec

- po prestrihnutí pupočnej šnúry novorodenca preberá na operačnom sále PA/sestra
- **odovzdáva ho neonatológ. tímu, ktorý vykoná prvotné ošetrovanie a vyšetrenie novorodenca**
- **zhodnotí sa Apgar skóre**
- pokiaľ to zdravotný stav novorodenca a matky umožňuje, je ukázaný matke/priložený priamo na operačnom sále
- **novorodenec je prevezený na novorodenecké oddelenie**

Alternatívny prístup v starostlivosti

o matku a dieťa po cisárskom reze

Popôrodná adaptácia matky a dieťaťa

- sledovať prvé hodiny po pôrode

Oddelenie matky a dieťaťa

- zabezpečiť skorý kontakt (už do 1 hod.)

Príjem výživy

- skoré prikladanie k prsníku

Kontakt koža na kožu

- podporovať rannú väzbu medzi matkou a dieťaťom
- po cisárskom reze má kontakt koža na kožu mnoho výhod pre matku a dieťa

Dojčenie

- odborná pomoc pri dojčení, vhodné polohy pri prikladaní dieťaťa k prsníku
 - spôsoby, ktoré najviac vyhovujú matke a dieťaťu (polohy na dojčenie, ktoré nezaťažujú operačnú ranu):
 - poloha v ľahu na boku
 - dojčenie v polosedě s podloženými nohami
 - bočné futbalové držanie
- Pomôcky: vankúše

Starostlivosť o dieťa

- starostlivosť v systéme rooming-in

Ošetrovateľská starostlivosť a pôrodná asistancia

- očakávania a skúsenosti u žien podstupujúcich cisársky rez ... – spätná väzba
- vplyv ošetrovateľskej starostlivosti v bezprostrednom popôrodnom období po operačnom pôrode
- prvý kontakt matky s dieťaťom a začatie dojčenia

Existuje množstvo štúdií, ktoré poukazujú na potrebu reorganizácie systému práce v nemocniciach a oddelení.

Niektoré štúdie potvrdzujú, že cisársky rez je významnou prekážkou pre realizáciu Baby Friendly Hospital Initiative v kroku 4 a že nemocnice sa stávajú prístupnejšie k zmenám, ktoré umožňujú jeho realizáciu bez ohľadu na spôsob obmedzenia. (Rowe-Murray, HJ, Fischer, JR, 2002)

Alternatívny prístup v starostlivosti o matku a dieťa po cisárskom reze

Na našom oddelení – sledovanie kvality:

- personál je nápomocný pri prikladaní dieťaťa
- stúpajúci počet SC – náročnejší časový prístup
- prvé dni po cisárskom reze iste nie sú ľahké
- podľa polohy a potreby matky a dieťaťa - ďalšia osoba, aby dieťa mohlo efektívne hľadať bradavku a prisat' sa

Ako perinatologické centrum - počet SC :

- deti v kritickom stave, predčasné narodené dieťa
- včasný kontakt, udržiavanie laktácie a odstriekavanie materského mlieka

Pooperačná starostlivosť po cisárskom reze

ciele pooperačnej starostlivosti

- musí zlepšovať subjektívne vnímanie pooperačného stavu pacientkou
- eliminovať alebo aspoň maximálne potlačovať vnímanie bolesti
- čo najrýchlejšie a pre matku čo najpriateľnejšie a najšetrnejšie musia byť dosiahnuté jej plné mobility

Ďalším cieľom je bonding medzi matkou a novorodencom

- plné dojčenie a zvládnutie starostlivosti o novorodenca matkou
- viesť k dobrej psychickej kondícii matky
- ďaleko lepšie zvláda pooperačnú starostlivosť po cisárskom reze žena, ktorá je informovaná o povahe cisárskeho rezu a prevenciu možných komplikácií

Úloha sestry a pôrodnej asistentky		
Operačný pôrod a popôrodné obdobie		
pomalší nástup laktácie ako dôsledok separácie – odborná pomoc	starostlivosť	prítomnosť blízkej osoby odbornosť personálu osobný prístup personálu poskytnutie opory vyjsť z rutiny
stimulácia v milujúcom náručí		
priloženie alebo samoprisatie		
podpora pri dojčení		
technika dojčenia		
starostlivosť o matku		
podpora pri starostlivosti o dieťa		
informácie o popôrodnej starostlivosti	informovanosť a kompetencie	poskytovanie informácií
podporovať pri sebestačnosti, podporovať dôveru u matky vo svoje rodičovské schopnosti		mat' kompetencie
akceptácia správnych rozhodnutí		možnosť výberu a rozhodovania
začať čo najskôr - kontakt		kontakt s dieťaťom (rooming-in)

Úloha sestry a pôrodnej asistentky		
Operačný pôrod a popôrodné obdobie		
dopriať matke dostatok oddychu	rešpektovanie súkromia	možnosť súkromia
zvoliť vhodný spôsob ošetrovania a vizít		rešpektovanie intimity
zabezpečiť intímne empatické prostredie		empatia, ochota k podpore zdravia
komunikácia personálu		efektívna komunikácia
diskomfort	tlmenie bolesti Bolesť a medikácia	comfort
pripútanie na lôžko		možnosť pohybu
nemožnosť tlmenia bolesti		efektívna analgézia

Množstvo čerstvých matiek uvádza, že prežili traumatický pôrod.
Medzi doložené rizikové faktory oneskorené alebo nedostatočnej tvorby mlieka patrí:

- stresujúce pôrod
- neplánovaný cisársky rez
- psychosociálny stres
- bolesť súvisiaca s pôrodom

Matka:

- významný vplyv na vnímanie a hodnotenie pôrodu má pocit osobnej kontroly

PA/sestry:

- meranie kvality ošetrovateľskej starostlivosti a pôrodnej asistencie musí zahŕňať popri zabezpečovaní biologických potrieb matky a dieťaťa aj **po psychickej a emocionálnej stránke**

Tab 1 Údaje o počte pôrodov a živorodených novorodencov

Roky	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Počet detí živonarodených novorodencov	2437	2518	2708	2578	2523	2561	2487

Tab 2 Údaje o výžive novorodencov pri prepustení

detí dojčených	1745	1934	2021	1943	2018	1998	1975
detí dojčených a dokrmovaných F	207	270	195	184	164	209	281
detí na F	467	221	447	389	312	332	199
iné	18	93	45	63	29	22	32

Edukačná činnosť sestry v neonatológii výrazným spôsobom prispieva k zvyšovaniu zdravotného uvedomenia rodičov a tým aj k zlepšeniu starostlivosti o narodené dieťa.

Vyjadrenia?

Laktačný poradca/laktačný konzultant ?

Sestra/pôrodná asistentka/zdravotnícky pracovník?

Tab 3 Štruktúra ošetrovaných detí na JISN/JRSN/JVSN v roku 2013

váhová kat. ošetrovaných.	pod - 1599g	1500- 1999g	2000- 2499g	2500- 2999g	3000g a viac	4000g a viac	spolu
počet detí dojčených	16	30	134	74	122	15	391
detí dojčených a dokrmovaných F	6	11	21	15	19	2	74
počet detí s F	35	33	45	21	17	4	155
iné	17	3	2	4	5	1	32
Spolu	74	77	202	114	163	22	652

Materské mlieko predčasne narodených detí je doplňované fortifikátorom.

Edukácia matky a príbuzných týkajúca sa starostlivosti o rizikového novorodenca má nezastupiteľné miesto v komplexnej starostlivosti.

ZÁVER

- % operačných pôrodov – cisárskym rezom stúpa
- efektívna podpora v bezprostrednom období po pôrode významne vplýva na ďalšiu kvalitu života ženy po operačnom pôrode a v starostlivosti o dieťa
- **z hľadiska psychologického i celospoločenského** je na mieste sa zamyslieť nad zdrojom podpory pre zdravotníkov asistujúcich pri pôrode a sprevádzajúce ženy v predpôrodnej, pôrodnej i popôrodnej starostlivosti (Kodyšova, Morowetz, 2010)
- žiadny z chirurgických výkonov neprináša toľko diskusií ako cisársky rez
- laická verejnosť považuje cisársky rez za operáciu jednoduchú a celkom bezpečnú

Použitá literatúra

DE LATHOUWER S, LIONET C, LANSAC J, BODY G, PERROTIN F. 2004. [Predictive factors of early cessation of breastfeeding. A prospective study in a university hospital.](#) Eur J Obstet Gynecol Reprod Biol. 2004 Dec 1;117(2):169-73. PMID: 15541852 [PubMed - indexed for MEDLINE]

IZÁKOVÁ, L., 2013. Duševné zdravie počas tehotenstva a po pôrode. In *Psychiatrie pro praxi* 2013; 14(4): 161–163

MERTEN S, WYSS C, ACKERMANN-LIEBRICH U. 2007. [Caesarean sections and breastfeeding initiation among migrants in Switzerland.](#) Int J Public Health. 2007;52(4):210-22. PMID: 18030953 [PubMed - indexed for MEDLINE]

MELENDER H-L, LAURI S. Fears associated with pregnancy and childbirth-experiences of women who have recently given birth. *Midwifery* 1999;15:177-182

MELENDER H-L. Experiences of fears associated with pregnancy and childbirth: a study of 329 pregnant women. *Birth* 2002; 29: 101-111

MROWETZ M., PEREMSKÁ M., 2013: 10 kroku k podpore raného kontaktu. *Pediatric pro praxi*, 14 (3), 201-204 pp.

ROWE-MURRAY, H., FISCHER, JR. 2002. Baby friendly hospital practices: cesarean section is a persistent barrier to early initiation of breastfeeding. *Birth*, 2002 Jun;29 (2):124-31. Dostupné na: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/12000413>

Прикладывание ребенка к груди - в движении. <http://breastfeeding.narod.ru/kinolatch.html>

<http://www.i-am-pregnant.com/encyclopedia/Babies/Breastfeeding/>

Je to môj prvý
pohľad na svet?

ĎAKUJEME
ZA
POZORNOSŤ